

USTAWA

z dnia 6 maja 1987 r.

o konsultacjach społecznych i referendum.

W celu pełniejszego urzeczywistnienia demokracji socjalistycznej oraz rozszerzania form uczestnictwa obywateli w sprawowaniu władzy, kierując się konstytucyjnym prawem obywateli do udziału w konsultacjach i referendum, a także mając na względzie obowiązek organów władzy i administracji państwowej opierania swojej działalności na świadomym i czynnym współdziałaniu obywateli, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1**Przepisy ogólne.**

Art. 1. Konsultacji społecznej oraz referendum mogą być poddane sprawy mające węzłowe znaczenie dla rozwoju kraju, określonego terenu lub interesów i warunków życia obywateli.

Art. 2. 1. Konsultacja społeczna w zależności od jej przedmiotu może mieć zasięg ogólnokrajowy, lokalny lub środowiskowy.

2. Referendum może mieć zasięg ogólnokrajowy lub lokalny.

Art. 3. Ustawa określa formy, zasady i tryb przeprowadzania konsultacji społecznych i referendum.

Art. 4. Przepisów ustawy nie stosuje się do spraw dotyczących obronności Państwa i Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz bezpieczeństwa Państwa, jak też spraw stanowiących tajemnicę państwową.

Rozdział 2

Konsultacje społeczne

Art. 5. W konsultacji społecznej mają prawo brać udział obywatele oraz Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, organizacje polityczne, samorządy, związki zawodowe, społeczno-zawodowe organizacje rolników, organizacje spółdzielcze, młodzieżowe, kobiece, sportowe i obronne, stowarzyszenia, jak również inne organizacje społeczne ludu pracującego.

Art. 6. W konsultacji społecznej obywatele, Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego oraz organizacje, o których mowa w art. 5, wypowiadają swoje opinie i zgłaszają wnioski co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej konsultacji.

Art. 7. 1. Ogólnokrajowej konsultacji społecznej mogą być poddane przez:

- 1) Sejm — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty ustaw oraz własnych uchwał określających podstawowe kierunki działalności państwa,
- 2) Radę Państwa — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty ustaw, jakie zamierza wnieść do Sejmu, a także wydawanych przez siebie aktów normatywnych,
- 3) Radę Ministrów — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty ustaw, jakie zamierza wnieść do Sejmu, a także wydawanych przez siebie aktów normatywnych,
- 4) Prezesa Rady Ministrów lub ministrów — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty wydawanych przez siebie aktów normatywnych, a także aktów normatywnych centralnych organów administracji państwowej przez siebie nadzorowanych.

2. Lokalnej konsultacji społecznej mogą być poddane przez:

- 1) rady narodowe — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty własnych uchwał,
- 2) terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej — założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty uchwał, jakie zamierzają wnieść pod obrady rady narodowej, a także podejmowanych przez siebie rozstrzygnięć.

3. Środowiskowej konsultacji społecznej mogą być poddane przez organy wymienione w ust. 1 i 2 założenia lub rozwiązania projektów albo całe projekty aktów bądź rozstrzygnięć, o których mowa w tych przepisach, w szczególności dotyczące danego środowiska.

Art. 8. 1. Uprawniony organ postanawia o przeprowadzeniu konsultacji społecznej z inicjatywy własnej lub na wniosek.

2. Z wnioskami mogą występować:

- 1) w odniesieniu do konsultacji ogólnokrajowej — Komitet Wykonawczy Rady Krajowej Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego oraz właściwe naczelnne organy statutowe organizacji o charakterze ogólnokrajowym, o których mowa w art. 5,
- 2) w odniesieniu do konsultacji lokalnej — prezydium rad Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego odpowiedniego stopnia oraz właściwe organy statutowe organizacji, o których mowa w art. 5, a także organizacji o charakterze lokalnym odpowiedniego stopnia oraz organy samorządu mieszkańców,
- 3) w odniesieniu do konsultacji środowiskowej — odpowiednio właściwe organy, o których mowa w pkt 1 i 2.

3. W razie gdy uprawniony organ nie uwzględni wniosku o przeprowadzenie konsultacji społecznej, informuje o tym wnioskodawcę wraz z uzasadnieniem.

Art. 9. Uprawniony organ, postanawiając o przeprowadzeniu konsultacji społecznej, podaje do wiadomości publicznej w szczególności:

- 1) przedmiot konsultacji oraz cele i przewidywane skutki projektowanego rozstrzygnięcia,
- 2) terytorialny i podmiotowy zasięg konsultacji,
- 3) sposób oraz tryb zgłaszania opinii i wniosków,
- 4) datę rozpoczęcia i zakończenia konsultacji, przy czym okres trwania konsultacji nie może być krótszy niż 30 dni,
- 5) sposób oraz tryb podsumowania opinii i wniosków zgłoszonych w toku konsultacji.

Art. 10. 1. Konsultację społeczną przeprowadza i zapewnia niezbędne do tego warunki organ, który postanowił o przeprowadzeniu konsultacji; organ ten może upoważnić do przeprowadzenia konsultacji inny organ państwowy lub Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego albo określoną organizację, o której mowa w art. 5.

2. Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego oraz organizacje, o których mowa w ust. 1, mogą także uczestniczyć w przeprowadzeniu konsultacji i zapewnieniu niezbędnych do tego warunków — w zakresie i na zasadach uzgodnionych między organem postanawiającym o przeprowadzeniu konsultacji a organizacją uczestniczącą w jej przeprowadzeniu.

3. Nad przebiegiem konsultacji czuwa organ, który postanowił o jej przeprowadzeniu, współdziałając w zakresie przestrzegania obowiązujących zasad jej przeprowadzania z Patriotycznym Ruchem Odrodzenia Narodowego.

4. Środki masowego przekazywania obowiązane są informować opinię publiczną o przebiegu konsultacji, zajmowanych w niej stanowiskach oraz wynikających z niej opiniach i wnioskach.

Art. 11. 1. Organ, który poddał określoną sprawę konsultacji społecznej, obowiązany jest:

- 1) rozpatrzyć opinie i wnioski zgłoszone w toku konsultacji,
- 2) podać do wiadomości publicznej opinie i wnioski wynikające z konsultacji oraz zakres ich wykorzystania.

2. Opinie i wnioski wynikające z konsultacji, dotyczące projektów ustaw poddanych konsultacji społecznej przez Radę Państwa lub Radę Ministrów, przedstawia się Sejmowi łącznie z wnoszonym do Sejmu projektem kon-

sultowanej ustawy, opinie zaś i wnioski wynikające z konsultacji, dotyczące projektów uchwał rad narodowych poddanych konsultacji społecznej przez terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej — radzie narodowej, łącznie z wnoszonym projektem konsultowanej uchwały.

Rozdział 3

Referendum

Art. 12. 1. W referendum ogólnokrajowym mają prawo brać udział obywatele przebywający w kraju, posiadający czynne prawo wyborcze do Sejmu.

2. W referendum lokalnym mają prawo brać udział obywatele zameldowani na pobyt stały na obszarze objętym referendum, posiadający czynne prawo wyborcze do rad narodowych.

Art. 13. 1. W referendum obywatele, w drodze głosowania, wyrażają swoją wolę co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy poddanej referendum.

2. Referendum polega na udzieleniu na urzędowej karcie do głosowania pozytywnej lub negatywnej odpowiedzi na postawione pytanie albo na dokonaniu wyboru pomiędzy zaproponowanymi wariantami.

Art. 14. 1. Referendum ogólnokrajowemu mogą być poddane przez Sejm konkretnie określone problemy lub rozwiązania projektów ustaw bądź uchwał Sejmu określających podstawowe kierunki działalności państwa.

2. Referendum lokalnemu mogą być poddane przez właściwą radę narodową konkretnie określone problemy lokalne lub rozwiązania projektów uchwał, w sprawach należących do kompetencji rad narodowych.

3. Uchwały o poddaniu określonej sprawy pod referendum podejmują organy, o których mowa w ust. 1 i 2, większością co najmniej dwu trzecich głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów lub radnych.

4. Szczegółowy tryb podejmowania przez Sejm i rady narodowe uchwał o przeprowadzeniu referendum określają regulaminy tych organów.

5. Uchwałę rady narodowej stopnia podstawowego przesyła się niezwłocznie po jej podjęciu wojewódzkiej radzie narodowej, a uchwałę wojewódzkiej rady narodowej — Radzie Państwa.

Art. 15. 1. Uprawniony organ może postanowić o poddaniu określonej sprawy pod referendum z inicjatywy własnej lub na wniosek.

2. Z wnioskami mogą występować:

1) w odniesieniu do referendum ogólnokrajowego — Rada Państwa, Rada Ministrów oraz Rada Krajowa Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego,

2) w odniesieniu do referendum lokalnego — prezydium rad narodowych, terenowe organy administracji państwowej o właściwości ogólnej oraz rady Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego odpowiedniego stopnia.

3. W razie gdy uprawniony organ nie uwzględni wniosku o przeprowadzenie referendum, informuje o tym wnioskodawcę wraz z uzasadnieniem.

Art. 16. Uprawniony organ, postanawiając o przeprowadzeniu referendum, podaje do wiadomości publicznej w szczególności:

- 1) przedmiot referendum,
- 2) terytorialny zasięg referendum, jeżeli ma ono zasięg lokalny.

Art. 17. 1. Termin przeprowadzenia referendum ustala organ, który postanowił o jego przeprowadzeniu, podając go do wiadomości publicznej.

2. Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum ustalają:

- 1) referendum ogólnokrajowego — Rada Państwa,
- 2) referendum lokalnego — prezydium rady narodowej, która postanowiła o przeprowadzeniu referendum.

3. Kalendarz czynności związanych z przeprowadzeniem referendum, ustalony przez:

- 1) Radę Państwa — podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej „Monitor Polski” oraz podaniu do publicznej wiadomości w środkach masowego przekazywania,
- 2) prezydium rady narodowej — podlega ogłoszeniu w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaniu do publicznej wiadomości w sposób przyjęty na danym terenie.

Art. 18. 1. Referendum ogólnokrajowe i lokalne przeprowadza się w obwodach głosowania ustalonych dla ostatnio przeprowadzonych wyborów do rad narodowych.

2. Referendum przeprowadzają i ustalają jego wynik powołane w tym celu odpowiednie komisje.

3. Rada Państwa, kierując się zasadami prawa wyborczego, określa szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia referendum, a w szczególności: zasady głosowania i ustalania wyników referendum oraz zasady i tryb powoływania komisji, o których mowa w ust. 2; uchwała Rady Państwa podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 19. 1. Wynik referendum jest rozstrzygający, jeżeli za jednym z rozwiązań w sprawie poddanej pod głosowanie opowiedziało się więcej niż połowa uprawnionych do wzięcia udziału w referendum.

2. Wynik referendum podaje się do wiadomości publicznej.

Art. 20. Koszty związane z przeprowadzeniem referendum pokrywane są:

- 1) w odniesieniu do referendum ogólnokrajowego — z budżetu centralnego,
- 2) w odniesieniu do referendum lokalnego — z budżetu terenowego.

Rozdział 4

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy końcowe

Art. 21. Ustawa nie narusza przepisów szczególnych dotyczących zasięgania opinii obywateli i ich organizacji, a w szczególności:

- 1) ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. Nr 24, poz. 122, z 1982 r. Nr 45, poz. 289, z 1983 r. Nr 36, poz. 165 i Nr 39, poz. 176 oraz z 1984 r. Nr 45, poz. 242 i Nr 54, poz. 275),

- 2) ustawy z dnia 25 września 1981 r. o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (Dz. U. Nr 24, poz. 123 i z 1986 r. Nr 17, poz. 89),
- 3) ustawy z dnia 26 lutego 1982 r. o planowaniu społeczno-gospodarczym (Dz. U. z 1987 r. Nr 4, poz. 26),
- 4) ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 1985 r. Nr 54, poz. 277),
- 5) ustawy z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników (Dz. U. Nr 32, poz. 217),
- 6) ustawy z dnia 12 lipca 1984 r. o planowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 35, poz. 185 i z 1986 r. Nr 47, poz. 226),
- 7) ustawy z dnia 22 maja 1986 r. o zasadach udziału młodzieży w życiu państwowym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym kraju (Dz. U. Nr 21, poz. 108).

Art. 22. W Kodeksie karnym wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł rozdziału XXVI otrzymuje brzmienie:
„Przestępstwa przeciwko wyborom i referendum.”;
- 2) art. 189 otrzymuje brzmienie:
„Art. 189. § 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub nadużywając stosunku zależności przeszkadza w swobodnym wykonywaniu praw wyborczych do Sejmu lub do rady narodowej lub w wykonywaniu innej czynności w postępowaniu wyborczym albo w swobodnym udziale w referendum lub w wyko-

nywaniu innej czynności w postępowaniu dotyczącym referendum albo fałszuje wyniki głosowania,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

- § 2. Kto, naruszając przepisy o tajności głosowania w wyborach do Sejmu lub rady narodowej albo w referendum, zapoznaje się wbrew woli głosującego z treścią jego głosu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.”

Art. 23. W ustawie z dnia 20 lipca 1983 r. o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 41, poz. 185 i Nr 62, poz. 286, z 1984 r. Nr 21, poz. 100 i Nr 31, poz. 173 oraz z 1986 r. Nr 47, poz. 227) art. 7 otrzymuje brzmienie:

„Art. 7. Rada narodowa może postanowić o przeprowadzeniu konsultacji społecznej lub referendum w sprawach oraz na zasadach i w trybie określonych w ustawie o konsultacjach społecznych i referendum. W zakresie i kwestiach nie uregulowanych w ustawie o konsultacjach społecznych i referendum stosuje się przepisy niniejszej ustawy.”

Art. 24. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 1987 r.

Przewodniczący Rady Państwa: W. Jaruzelski
Sekretarz Rady Państwa: Z. Surowiec